

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

2025 m. rugpjūčio 26 d. 25-122ER

Kopija

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai
Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai
Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai
Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai

DĖL VALSTYBINĖS KALBOS MOKĖJIMO KATEGORIJŲ IR JŲ TAIKYMO TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO

Lietuvos verslo konfederacija (LVK) šiuo raštu atkreipia dėmesį į susidariusią situaciją derinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 24 d. nutarimo Nr. 1688 „Dėl Valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų ir jų taikymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ („Nutarimas“) pakeitimo“ projektą, Reg. Nr.: 25-5042(2) („Nutarimo projektas“). LVK kreipiasi norėdama išreikšti gilų susirūpinimą dėl vykstančių teisėkūros procedūrų ir siūlomo nustatyti reguliavimo, kuris iki paskutinės minutės yra neaiškus, neapibrėžtas ir kurio įgyvendinimui nėra sudarytos nei sąlygos, nei galimybės.

2024 m. spalio 3 d. priėmus Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo (toliau – Įstatymas) pakeitimus, įsigaliosiančius 2026 m. sausio 1 d., Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir jos įgaliotoms institucijoms pagal kompetenciją buvo pavesta iki 2025 m. liepos 1 d. priimti šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus. **Įstatymų leidėjas tikslingai numatė, kad tiek verslui, kuriam kils pareiga užtikrinti, kad gyventojai būtų aptarnaujami ir paslaugos būtų teikiamos valstybine kalba, tiek ir fiziniams asmenims, kurie tokią veiklą vykdo savarankiškai, būtinas pereinamasis laikotarpis pasiruošti būsimiems pokyčiams**, t. y. turi būti aišku, koks valstybinės kalbos lygmuo yra reikalaujamas ir sudarytos sąlygos tiek išmokti lietuvių kalbą, tiek gauti kalbos mokėjimą įrodančius sertifikatus ir pažymėjimus (išlaikyti egzaminą).

Iki Nutarimo projekto pateikimo Vyriausybei dienos, projektas iš esmės keitėsi net tris kartus:

1. 2025-03-25 projektu buvo siūloma bendrai visiems fiziniams asmenims, tiesiogiai parduodantiems prekes ir (ar) teikiantiems paslaugas gyventojams, be jokių išlygų taikyti Nutarimu patvirtinto Valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų ir jų taikymo tvarkos aprašo (toliau – Aprašas) 6–9 punktų nuostatas, t. y. reikalavimas mokėti lietuvių kalbą A2 lygiu.
2. 2025-07-18, objektyviai įvertinus esama situaciją ir suderinus Aprašą tarp suinteresuotų pusių, buvo siūloma nustatyti valstybinės kalbos A1 lygį, kuris būtų taikomas juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių darbuotojams, taip pat fiziniams asmenims, kurie verčiasi individualia veikla, jeigu jie tiesiogiai parduoda prekes ir (ar) teikia paslaugas gyventojams, <...>; ir A2 lygį, kuris būtų nustatomas valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir organizacijų paslaugų teikimo, gamybos, prekybos, ryšių, transporto ir kitų gyventojų aptarnavimo institucijų, įstaigų ir organizacijų darbuotojams, kurie darbo reikalais turi bendrauti su asmenimis ir (ar) pildyti tipinių dokumentų formas. Atkreipiamo dėmesį, kad verslas teigiamai vertino tokį projekto variantą, sutinkant, jog A1 lygmuo yra optimalus valstybinės kalbos mokėjimo lygmuo tiesiogiai aptarnaujant gyventojus privačiame sektoriuje. Tai nesukuria perteklinio barjero užsieniečio pirminei integracijai į darbo rinką ir į socio-kultūrinę visuomenę bei įgalina kasdienį kalbos pradmenų taikymą kasdienybėje bei tolimesnį mokymąsi.
3. Skirtingus LVK bendruomenės narius pasiekė informacija, jog artimiausiomis dienomis planuojama registruoti trečiąjį Aprašo variantą, kuriuo būtų vėl griežtinama kalbos reikalavimų tvarka ir nustatomas A2 kalbos mokėjimo lygis. Pažymėtina, jog, LVK narių žiniomis, nepaisant esmingų pokyčių projektas bus teikiamas tiesiogiai Vyriausybei, neatliekant papildomo derinimo ir informavimo procedūrų.

Dėl netinkamos Nutarimo projekto derinimo procedūros

Pažymėtina, kad siekiant teisėkūros atvirumo ir skaidrumo, procedūra turi būti vykdoma, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento ir kitų teisės aktų, nustatančių reikalavimus teisėkūros procedūrai, nuostatomis.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad vadovaujantis Lietuvos Vyriausybės darbo reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 728 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento ir Ministrų, Vyriausybės įstaigų, įstaigų prie ministerijų ir kitų Vyriausybei pavaldžių ir atskaitingų viešojo administravimo subjektų norminių teisės aktų projektų rengimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Darbo reglamentas) 34¹ punktu, **teisės akto projekto rengėjas privalo teikti projektą derinti pakartotinai, jei užbaigus teisės akto projekto derinimo procedūrą teisės akto projektas pasikeičia iš esmės** ir (ar) papildomas naujomis esminėmis nuostatomis, patikslintas projektas pakartotinai teikiamas derinti Reglamento 18 punkte nurodytu būdu.

Nutarimo projektas, visų pirma, turėtų būti grąžintas pakartotiniam derinimui, ir kol neįvyksta derinimo procedūros – jis negali būti svarstomas Tarpinstituciniame pasitarime.

Taip pat akcentuojame, kad vadovaujantis Darbo reglamento 33 punktu projekto rengėjas, nesutinkantis su suinteresuotų institucijų **ir suinteresuotų asmenų** pateiktomis pastabomis ir pasiūlymais, organizuoja suinteresuotų institucijų ir suinteresuotų asmenų pasitarimą, jeigu nesutarimų pašalinti nepavyksta kitais būdais. Atkreipiame dėmesį, kad nebuvo kviesti į pastabų aptarimą, pastabos ir pasiūlymai darbo tvarka taip pat nebuvo suderinti.

Dėl A1 kaip pakankamo valstybinės kalbos lygio privačiame sektoriuje tiesiogiai aptarnaujantiems gyventojus

Girdime visuomenės susirūpinimą ir suprantame problemą, kad į Lietuvą atvykstant vis daugiau užsieniečių, dalis vartotojų patiria diskomfortą negaudami paslaugos valstybine kalba, taip yra pažeidžiama jų, kaip vartotojų, teisė, įtvirtinta Įstatymo 7¹ straipsnyje.

Nekyla abejonų, kad Lietuvos piliečiams turi būti užtikrinama jų teisė ir sudarytos visos galimybės būti aptarnautiems bei gauti informaciją valstybine kalba. Tačiau prašome atkreipti dėmesį į tai, kad kalbos mokėjimo reikalavimai ir standartai neturi būti pertekliniai, pažeidžiantys žmogaus teisę ir praktines galimybes dirbti norimą, kvalifikaciją atitinkantį darbą.

Manome, kad būtent reikalavimas tiek dirbantiems, tiek individualią veiklą vykdančioms užsieniečiams lietuvių kalbą mokėti bent baziniu A1 lygiu realizuotų Valstybinės kalbos įstatymu nustatytą reikalavimą, nesukurtų per aukštos sąlyginai sudėtingos ir kompleksiškos lietuvių kalbos mokėjimo kartelės ir įgalintų būtinąjį pirminių kalbos pradmenų mokėjimą. Tai ne tik leistų asmenims tęsti (ar pradėti) vykdomą ekonominę veiklą, bet ir suteiktų galimybę toliau tobulinti bazinius kalbinius įgūdžius savo profesinės praktikos srityje (kurioje gali būti reikalingos profesinės kalbos žinios, tikslinės frazės ar išsireiškimai, peržengiantys A1 keliamus reikalavimus), taip pat sudarytų sąlygas tinkamai sociokultūrinei integracijai.

Pabrėžiame, kad būtent A1 lygis užtikrintų, kad užsienietis vykdydamas ekonominę veiklą, dirbdamas ar kitaip bendraudamas įvairiose viešose ir privačiose vietose galėtų suprasti ir komunikuoti pagrindiniais nesudėtingais lietuvių kalbos žodžiais ir jų junginiais. Tai svarbu užtikrinant minimalų gebėjimą bendrauti, sprendžiant kasdieninius reikalus ir išvengiant nesusipratimų darbo vietoje. Tokiu būdu – Valstybinės kalbos mokėjimas bent baziniu lygiu taptų įgalinančiu, o ne ribojančiu instrumentu, padedančiu į šalį ką tik atvykusiam (ar kurį laiką joje jau gyvenančiam) asmeniui sparčiau integruotis į visuomenę ir pilnavertiškiau dalyvauti valstybės gyvenime.

Dėl Teisingumo ministerijos pastabos įvertinimo

Pažymime, kad turi būti tinkamai įvertinta ar naujausiame Nutarimo projekte yra atliepiama Teisingumo ministerijos antrojo derinimo metu teikta pastaba:

„1. Atkreipiamas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo (toliau – Įstatymas) 7¹ straipsnyje (redakcija, įsigaliosianti 2026-01-01) numatyta, jog Lietuvos Respublikoje parduodantys prekes ir (ar) paslaugas teikiantys juridiniai ir fiziniai asmenys, kitos organizacijos ir jų padaliniai, išskyrus Lietuvos Respublikoje laikinai prekes parduodančius fizinius asmenis ir fizinius asmenis, kurie prekių pardavimo veikla nesiverčia nuolat, užtikrina tiesioginį gyventojų aptarnavimą valstybine kalba Vyriausybės nustatytu lietuvių kalbos mokėjimo lygiu. Taigi, pagal minėtą įstatymo nuostatą, Lietuvos Respublikoje parduodantiems prekes ir (ar) paslaugas teikiantiems asmenims kyla pareiga ne patiems ar visiems jų darbuotojams mokėti valstybinę kalbą, o užtikrinti tiesioginį gyventojų aptarnavimą valstybine kalba. Mūsų manymu, tai reiškia, kad šie asmenys turi imtis tinkamų priemonių, kad gyventojai būtų aptarnaujami valstybine kalba (pvz., dalyvautų asmuo, kuris moka valstybinę kalbą, ir padėtų susikalbėti, techninių priemonių pagalba, pvz., savitarnai, tiesiogiai nedalyvaujant asmeniui ar jo darbuotojams). Ši nuostata orientuota į veiklos organizavimą, o ne į teisės dirbti reglamentavimą (ribojimą), todėl Vyriausybė, įgyvendindama ją, negalėtų plėsti jos turinio, o tik nustatyti, koku valstybinės kalbos lygiu turi būti užtikrinamas aptarnavimas. Atsižvelgiant į tai, mūsų nuomone, Projektu keičiamo aprašo (toliau – Aprašas) 7.1 papunktis, viena vertus, nepagrįstai išplečia asmenų ratą, kuriems taikomas valstybinės kalbos mokėjimo privalomumas (tai reglamentuoja Įstatymo 6 str.) ir atitinkamai nepagrįstai (nesant įstatyminio pagrindo) riboja asmenų teisę dirbti, kita vertus, neužtikrina Įstatymo 7¹ straipsnio (redakcija, įsigaliosianti 2026-01-01) įgyvendinimo, kiek jis kalba ir apie kitus asmenų aptarnavimo būdus nei tik dalyvaujant fiziniam asmeniui.“

Pritartina, kad Įstatymas tiesiogiai nereikalauja, kad juridinių asmenų darbuotojai ir savarankiškai Lietuvos Respublikoje prekes parduodantys ir (ar) paslaugas teikiantys užsieniečiai mokėtų valstybinę lietuvių kalbą, tačiau Įstatymo 7¹ suponuoja, kad juridiniai ir fiziniai asmenys Lietuvos Respublikoje parduodantys prekes ir (ar) teikiantys paslaugas, siekdami užtikrinti šio reikalavimo įgyvendinimą, gali patys pasirinkti tinkamus būdus, kad būtų užtikrintas gyventojų aptarnavimas valstybine kalba. Šiais technologijų ir dirbtinio intelekto vystymosi laikais jau yra sprendimų, kurie nepažeistų ne tik Lietuvos piliečių teisės būti aptarnautiems valstybine kalba, bet ir palengvintų užsieniečių galimybes integruotis darbo rinkoje, jei jie kol kas nesugeba pilnavertiškai aptarnauti lietuvių kalba.

Todėl sutiktina, kad poįstatyminis teisės aktas negali plėsti Įstatyminės nuostatos turinio ir sukurti barjerų užsieniečiams dirbti ar vykdyti ekonominę veiklą. Būtina skatinti užsieniečių integraciją Lietuvoje, tačiau tai neturėtų būti daroma, ribojant jų galimybes dirbti ir užsidirbti, ar nustatant valstybinės kalbos reikalavimus, kuriuos pasiekti, nebeužteks kelių mėnesių laikotarpio, likusio iki Įstatymo įsigaliojimo.

Dėl galimybės pasiruošti A1/A2 kalbos egzaminams

Nors iki Valstybinės kalbos įstatymo nuostatų oficialaus įsigaliojimo liko tik 4 mėnesiai, tačiau iki šiol vyksta tarpinstitucinės diskusijos ir nėra aiškaus reglamentavimo, koks valstybinės kalbos lygmuo turi būti užtikrinamas tiesiogiai aptarnaujant vartotojus. Tai kelia įtampą ir neužtikrintumą tiek verslo subjektų, tiek pačių dirbančių ar prekes ir paslaugas teikiančių asmenų tarpe. Atkreiptinas dėmesys, kad dar iki Įstatymo priėmimo, Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komitete vyko išsamios diskusijos, siekiant užtikrinti, kad asmenims, kurie šiuo metu nemoka lietuvių kalbos ir dirba paprastus, nekvalifikuotus aptarnavimo darbus, nebūtų taikomi pertekliniai reikalavimai mokėti aukštesnį, nei reikalinga, kalbos mokėjimo lygį. Be to, Lietuvos Respublikos Seimo 2024 m. spalio 3 d. pranešime žiniasklaidai buvo dėstoma pataisų iniciatorės, Seimo narės Dalios Asanavičiūtės pozicija, kad „lietuvių kalbos mokėjimas bent jau žemiausiu lygiu pagerintų atvykusių žmonių socialinę padėtį Lietuvoje, pagerintų jų gebėjimą integruotis ir siekti karjeros, didesnių pajamų, ir kartu padėti savo šaliai, iš kurios jie išvyko, ypač jei tai yra kariaujanti šalis“. Tuo tarpu, Nutarimo projekte apie vadinamąjį lietuvių kalbos „žemiausią mokėjimo lygį“ net neužsimenama, o keliama aukštesni reikalavimai.

Atkreipiamas dėmesys, kad pagal Bendruosius Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenis (BEKM) yra rekomenduojama, kad pirmajam „lūžiniui“ A1 lygiui išmokti reikia skirti apie 100 a. k. valandų per savaitę. Jeigu

tokie intensyvūs kursai vyksta 5 k. / sav. po 2 a. k. val. (iš viso 10 a. k. val. / sav.), tai atitinkamo lygmens kursai truktų bent apie 2,5 mėn.

Tuo tarpu, Lietuvoje kalbos mokymus kitataučiams organizuojantys tiekėjai įprastai nurodo, jog A1 lygio lietuvių k. kursui reikia skirti 60-120 a. k. val. (įskaitant savarankišką mokymąsi, kursų pobūdį, trukmę, intensyvumą ir kt.) t.y. nėra vieningo, apčiuopiamo, standartizuoto mokymo modelio. Bet kuriuo atveju, galimybė išmokyti ir išlaikyti A1 lygio egzaminą šiai dienai, likus 4 mėnesiams iki Valstybinės kalbos įstatyme nustatytų reikalavimų įsigaliojimo, yra vienintelis realiai įmanomas sprendimas, kadangi A2 lygio išmokimui reikia skirti bent 250 akademinių valandų. Tokio lygmens kalbos mokymai gali užtrukti mažiausiai 6,5 mėn., jeigu asmuo per mėnesį skiria bent 40 val. (t. y. 5 dienas per savaitę, kasdien po 2 akademines valandas).

Š. m. birželio-liepos mėn. Vyriausybės lygmeniu vykusių diskusijų dėl kalbos reikalavimų taikymo išimčių pratęsimo ukrainiečiams, turintiems laikinąją apsaugą, metu buvo pateikti duomenys, kad tik maža dalis ukrainiečių turėjo realią galimybę tiek laikyti, tiek išsilaikyti valstybinės kalbos egzaminą. Pavyzdžiui, Tautinių bendrijų namuose valstybinę kalbą mokėsi 890 asmenys, kurių vos 118 (13 %) išlaikė atitinkamą valstybinės kalbos egzaminą.

Dėl Nacionalinės Švietimo agentūros organizuojamų egzaminų

Pagal paskelbtus duomenis – per metus Nacionalinė švietimo agentūra gali egzaminuoti daugiau nei 3 800 asmenų, tačiau iš jų tik 1 621 – žemiausia, t. y. pirma kategorija, kuri atitinka A2 lygį. 2024 m. visų kategorijų egzaminus laikė iš viso 760 užsieniečių. 2025 m. Nacionalinės švietimo agentūros direktoriaus [įsakymu](#), patvirtinta, kad didžiuosiuose miestuose vyks dar keletas I kalbos mokėjimo kategorijos egzaminų.

2025 m. gegužės 21 d. Seimo Švietimo ir mokslo komiteto posėdžio metu buvo pateikti duomenys, kad į Lietuvą yra atvykę 207 tūkst. užsieniečių (iš jų 73 tūkst. ukrainiečių). Įvertinus tokį mastą matyti, kad tiek teoriškai, tiek praktiškai iki 2026 m. sausio 1 d. toks kiekis užsieniečių nesugebės įgyti A1/A2 kalbos lygio mokėjimą įrodančio sertifikato.

Jeigu Nutarimo projektu vis dėl to būtų siūloma nustatyti atskirą A1 kalbos lygį, manytina, kad racionalu būtų papildomai įvertinti poreikį ir galimybes išplėsti egzaminų kiekį ir šiam kalbos nustatymo lygiui, t. y. Valstybinės kalbos mokėjimo egzaminavimo tvarkaraštį papildyti A1 lygmens egzaminais. Jeigu institucinių egzaminavimo resursų ir išteklių plėtra nėra planuojama – tuomet siūlome neatmesti galimybės, jog prie užsieniečių mokymo ir egzaminavimo galėtų prisidėti ir privačios kalbų mokyklos ir šalies mokslo įstaigos, universitetai.

LVK yra pasirengusi atviram dialogui, dalintis narių patirtimi ir turima informacija bei tikisi konstruktyvaus bendradarbiavimo sprendžiant šį klausimą, siekiant kuo realistiškesnio valstybės, visuomenės ir verslo interesų suderinimo.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Ineta Rizgelė